

I. METODOLOGICKÝ ÚVOD

Stoupající význam nových informačních a komunikačních technologií (ICT) a jejich rostoucí vliv na ekonomiku a společnost zvyrazňuje potřebu tyto jevy statisticky zachycovat a analyzovat, provádět mezinárodní srovnání a poskytovat potřebné informace vládním orgánům, podnikatelským subjektům i široké veřejnosti.

V souvislosti s tímto vývojovým trendem uskutečnil Český statistický úřad (ČSÚ) v roce 2008 výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci, které vycházelo z modelového dotazníku Eurostatu určeného pro členské země EU. Jednalo se o šesté periodické šetření navazující na šetření v letech 2007, 2006, 2005, 2004, 2003 a na pilotní šetření, které proběhlo v roce 2002.

Šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci je realizováno v souladu s Nařízením Rady EU č. 808/2004. Každoročně je šetření prováděno s výrazným finančním přispěním Eurostatu.

ZÁKLADNÍ INFORMACE O ŠETŘENÍ:

Název šetření:	Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci (VŠIT)
Předmět šetření:	Rozšíření a využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci
Typ šetření:	Šetření v domácnostech
Organizace šetření:	„Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci“ (VŠIT) je přílohou k šetření „Výběrové šetření pracovních sil“ (VŠPS). Tento způsob organizace šetření umožňuje propojení ukazatelů informační společnosti se socio-demografickými charakteristikami osob v jednotlivých domácnostech.
Technika šetření:	Osobní interview s využitím osobního počítače (Computer Assisted Personal Interviewing – CAPI) – zápis odpovědí provedli krajští tazatelé přímo na místě do elektronického dotazníku.
Základní soubor :	Populace ČR ve věku 16 a více let, tj. 8,7 mil. jednotlivců. Všechny domácnosti – 4,2 mil. domácností.
Výběrový soubor VŠIT:	7022 domácností, z nichž se VŠIT zúčastnilo (odpovědělo na otázky v dotazníku) 4736 (67%). Celkem se šetření zúčastnilo 9462 jednotlivců ve věku 16 a více let.
Způsob výběru jednotek:	1.stupeň výběru – znáhodněný systematický výběr sčítacích obvodů s pravděpodobnostmi zahrnutí přímo úměrnými počtu trvale obydlených bytů – stratifikováno podle okresů (oporou výběru byl Registr sčítacích obvodů) 2.stupeň výběru – prostým náhodným výběrem bylo v každém vybraném sčítacím obvodu vybráno 6 trvale obydlených bytů, v nichž byli šetřeni všichni jednotlivci a všechny domácnosti
Období šetření:	2. čtvrtletí 2008
Referenční období VŠIT:	Údaje za domácnosti – 2.čtvrtletí 2008 Údaje za jednotlivce – poslední 3 měsíce v době šetření (u některých otázek existovaly výjimky)
Vážení:	U VŠIT byla pro vážení použita poststratifikace na základě pohlaví, věku, kraje a zaměstnaneckého statutu.

Tabulka č.1: Složení výběrového souboru domácností

	Výběrový soubor	Zúčastnily se šetření	Response rate v %
Celkem ČR	7022	4736	67,4
Kraje (NUTS3)			
Praha hl. město	667	375	56,2
Středočeský kraj	815	583	71,5
Jihočeský kraj	518	405	78,2
Plzeňský kraj	484	300	62,0
Karlovarský kraj	361	223	61,8
Ústecký kraj	482	250	51,9
Liberecký kraj	380	229	60,3
Královéhradecký kraj	382	243	63,6
Pardubický kraj	386	301	78,0
Vysočina	363	272	74,9
Jihomoravský kraj	685	458	66,9
Olomoucký kraj	386	268	69,4
Zlínský kraj	387	299	77,3
Moravskoslezský kraj	726	530	73,0

Tabulka č.2: Složení souboru jednotlivců, kteří se zúčastnili šetření

	Zúčastnili se šetření	Podíl na celkovém počtu respondentů (v %)
Celkem 16+	9462	100
Pohlaví		
Muži	4401	46,5
Ženy	5061	53,5
Věk		
16 - 24 let	1174	12,4
25 - 34 let	1429	15,1
35 - 44 let	1388	14,7
45 - 54 let	1442	15,2
55 - 64 let	1836	19,4
65 - 74 let	1187	12,5
75 a více let	1006	10,6
Kraje (NUTS3)		
Praha hl. město	650	6,9
Středočeský kraj	1190	12,6
Jihočeský kraj	788	8,3
Plzeňský kraj	598	6,3
Karlovarský kraj	417	4,4
Ústecký kraj	455	4,8
Liberecký kraj	445	4,7
Královéhradecký kraj	507	5,4
Pardubický kraj	598	6,3
Vysočina	547	5,8
Jihomoravský kraj	1016	10,7
Olomoucký kraj	557	5,9
Zlínský kraj	644	6,8
Moravskoslezský kraj	1050	11,1

Pozn.: Získané výsledky byly převáženy na základní soubor.

DOTAZNÍK

Dotazník tvořilo 44 otázek vztahujících se k informačním a komunikačním technologiím, přičemž 5 otázek bylo určeno domácnostem a 39 otázek jednotlivcům. Šetření bylo v roce 2008 rozděleno do 4 následujících oblastí:

Modul A: Přístup k vybraným informačním technologiím

Přístup domácností k vybraným informačním technologiím – osobní počítač, internet, způsob připojení k internetu, vysokorychlostní internet

Přístup jednotlivců k vybraným informačním technologiím – osobní počítač doma, internet doma, mobilní telefon

Modul B: Použití osobního počítače

Místo použití osobního počítače

Frekvence použití osobního počítače

Modul C: Použití internetu

Místo použití internetu

Frekvence použití internetu

Cíl a povaha aktivit na internetu – komunikace, vyhledávání informací a on-line služeb, internetové bankovníctví, vzdělávání přes internet, zábava (zvláštní zaměření na stahování hudby, her a filmů, platby za audiovizuální obsah a telefonování přes internet) použití internetu ve vztahu k veřejné správě

Modul D: Internetový obchod

Nákup přes internet

Zboží nakoupené/objednané přes internet

Služby nakoupené/objednané přes internet

Země prodejce

TECHNICKÉ POZNÁMKY K TABULKÁM

1. Členění podle věku

Údaje, které jsou publikovány v tabulkách, se vztahují – pokud není přímo uvedeno jinak – k věkové skupině 16 a více let.

Kategorie vzdělání je v tabulkách publikována za věkovou skupinu 25 a více let. Mezi jednotlivci ve věku 16-24 let je velmi mnoho studentů, kteří mají nízké nejvyšší dosažené vzdělání, ale ICT využívají velmi intenzivně. Nezapočítání věkové skupiny 16–24 let umožňuje přesnější posouzení vlivu vzdělání na využívání ICT technologií.

2. Mezinárodní srovnání

Údaje pro mezinárodní srovnání se vztahují k roku 2008 a týkají se pouze věkové skupiny 16 až 74 let (a to i v případě ČR).

Z důvodu lepší mezinárodní srovnatelnosti jsou na začátku tabulek za ČR uváděny jak údaje za celek 16+ (zahrnující i jednotlivce starší než 74 let), tak za celek 16-74.

3. Spolehlivost údajů

Všeobecně v tabulkové části platí, že úhrny menší než 5 tisíc osob se považují za údaje s velmi **nízkou spolehlivostí**. Místo těchto údajů je v tabulkách tečka (.). V případě, že se daný jev (ukazatel) nezjišťoval (týká se především meziročního srovnání), je uvedeno „n.a.“.

4. Odhady intervalů spolehlivosti

S výběrovými šetřeními jsou spjaty tzv. **výběrové a nevýběrové chyby**. Nevýběrové chyby vznikají například administrativními odpady bytů z výběru, záměrným odmítnutím odpovědi nebo chybami při pořizování dotazníku. U těchto chyb nelze bez větších znalostí o základním souboru stanovit případné vychýlení odhadu. Naproti tomu **výběrové chyby**, vznikající vztažením charakteristik výběrového souboru na celý základní soubor, lze interpretovat pomocí tzv. **intervalů spolehlivosti**, což jsou intervaly zkonstruované kolem odhadu tak, že s určitou pravděpodobností skutečná hodnota odhadované charakteristiky leží právě v tomto intervalu.

POUŽITÁ TERMINOLOGIE

Bezdrátové připojení (WLAN, WI-FI, WiMAX): způsob připojení k internetu, kdy se uživatel připojuje k internetu osobní počítač bezdrátovým způsobem.

Bílá technika a elektrospotřebiče do domácnosti: jedná se o spotřebiče primárně určené pro zabezpečení běžného chodu domácnosti - **velké elektrospotřebiče do domácnosti** - lednice, mikrovlnné trouby, elektrické a plynové sporáky, pračky, sušičky, myčky nádobí, **drobné elektrospotřebiče do domácnosti** – mixér, žehličky, toastovače, sušičky ovoce, zvlhčovače vzduchu, atd. Do této kategorie **nepatří** spotřebiče určené pro starostlivost o osobní hygienu a tělo.

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo: tvoří všechny osoby, které během referenčního období nebyly zaměstnány a nejsou současně charakterizovány ani jako nezaměstnaní (osoby navštěvující různé vzdělávací instituce, starobní důchodci, dlouhodobě nemocní, invalidní osoby apod.)

Ekonomický (zaměstnanecký) status: vyjadřuje základní rozdělení obyvatelstva ve věku 15 let a více podle zařazení na trhu práce. Tato populace je členěna na ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tj. zaměstnané a nezaměstnané, a obyvatelstvo ekonomicky neaktivní.

Elektronika: TV,DVD, CD přehrávače, hi-fi soupravy, atd.

Pozn.: do elektroniky patří i mobilní telefony a fotoaparáty. Vzhledem k zájmu nakupujících přes internet o mobilní telefony a fotoaparáty, jsou tyto dvě položky uváděny v dotazníku i ve výstupech samostatně.

Fotoaparáty, videokamery, jejich příslušenství: veškeré fotografické přístroje, videokamery, stativy, objektivy, kabely k fotoaparátům a videokamerám, paměťové karty, nabíječky, baterie a akumulátory pro fotoaparáty a videokamery atd.

Fotoslužby : objednání fotek (foto prací) on-line přes internet.

Herní konzole: zařízení navrhnuté k hraní her. Dá se připojit k televizi, osobnímu počítači, internetu.

Hledání informací o zdraví: hledání informací o nemocech, léčbě, diagnostice, prevenci, zdravé výživě, atd. na internetu.

Vyhledávání informací a služeb týkajících se cestování a ubytování: informace o ubytování, informace potřebné k naplánování dovolené, informace a služby cestovních kanceláří, vyhledávání informací o ubytování a dopravě, vyhledávání informací o místě pobytu atd.

Internet: celosvětová počítačová síť.

Internetové bankovníctví: realizace bankovních operací přes internet

Jiné služby v oblasti cestování a ubytování : jakékoliv služby týkající se cestování a ubytování (kromě rezervace letenek) - rezervace ubytování, zájezdů, jízdenek, atd.

Pozn.: Rezervace letenek je sice považována za službu v oblasti cestování a ubytování, ale vzhledem ke specifické problematice je rezervace letenek uvedena samostatně.

Jiné vybavení bytu/domácnosti: veškeré vybavení domácnosti kromě elektroniky a domácích spotřebičů - nábytek, čistící prostředky, nádobí, atd. Jedná se o vybavení, které je primárně určeno pro zabezpečení běžného chodu domácnosti.

Kosmetika, přístroje pro péči o tělo, zdravotnické potřeby: primárně se jedná o zboží určené pro konkrétního jednotlivce, který toto zboží využívá především k starostlivosti o osobní hygienu a vlastní tělo. Zahrnuje zboží pro osobní hygienu, osobní kosmetiku – parfémy, krémy, deodoranty, atd. **Přístroje pro péči o tělo** – jedná se o všechny elektronické i neelektronické přístroje určené pro péči o tělo – např. elektronické holící strojky, fény, masážní přístroje, kulmy, žehličky vlasů, osobní váhy atd. **Zdravotnické potřeby** – např. domácí lékárnička, obvazy, volně dostupné léky, stříkačky, jehly, tlakoměry, různé monitory dechu, monitory srdeční činnosti, specifické zdravotnické pomůcky pro nemocné a handicapované.

Lokalita s vysokou hustotou populace – lokalita s hustotou populace vyšší než 500 obyvatel na km² a celkovým počtem obyvatel nejméně 50.000

Lokalita se střední hustotou populace – lokalita s hustotou populace vyšší než 100 obyvatel na km² a celkovým počtem obyvatel nejméně 50.000

Lokalita s nízkou hustotou populace – lokalita, která nepatří ani k lokalitě s vysokou hustotou populace ani k lokalitě se střední hustotou populace

Mobilní telefony a jejich příslušenství: veškeré mobilní telefony, kabely k mobilním telefonům, nabíječky, baterie a akumulátory, paměťové karty určené pro mobilní telefony atd.

Nákup přes internet: za nákup přes internet se považuje výběr a objednávka libovolného zboží ve virtuálních obchodech na internetu. Také sem patří různé aukční formy nákupu. Nákup přes internet nezahrnuje žádnou formu inzerce, kde internet slouží jen na vyhledávání zboží a ke koupi dochází formou osobního setkání, telefonickou dohodou nebo pomocí ručně psaného e-mailu.

Nízkorychlostní mobilní připojení (GPRS, HSCSD): Připojení osobního počítače k internetu nízkorychlostně (méně než 144 kb/s) přes mobilní telefon – uživatel připojuje svůj počítač k internetu pomocí mobilního telefonu a www stránky zobrazuje na svém počítači.

On-line: připojen, připojeno. V oblasti internetu tento pojem říká, že jste právě připojeni k internetu. Obecně je také toto slovo používáno ve smyslu možnosti provádět určité úkony v reálném čase, např. objednávku zboží přes internet.

On-line služba: jedná se o službu, která je dostupná na internetu. Klient může tuto službu využívat prostřednictvím internetu.

On-line hraní/stahování počítačových her: uživatel internetu hraje počítačové hry on-line, prostřednictvím internetu. Hráč hraje hru přímo na internetu. Stahování her – jedná se o stahování počítačových her z internetu.

Osobní počítač: zahrnuje stolní počítač (klasický nepřenosný počítač), přenosný počítač (často také nazývaný notebook nebo laptop) a počítač do dlaně (PDA, palmtop).

Peer to peer síť : neboli P2P je označení architektury počítačových sítí, ve které spolu komunikují přímo jednotliví klienti (uživatelé). Opakem je architektura klient – server, ve které jednotliví klienti komunikují vždy s centrálním serverem či servery, prostřednictvím kterého i komunikují s jinými klienty, pokud je to potřeba. P2P se vztahuje hlavně na výměnné sítě, prostřednictvím kterých si mnoho uživatelů může vyměňovat data. Nejčastějším obsahem šířeným po výměnných sítích jsou hudba, filmy a software.

Počítač do dlaně je typem osobního počítače, který se „vejde“ do dlaně. Je to miniaturní počítač s vlastním operačním systémem se schopností jednodušších aplikací (textový editor, databáze, organizér atd.).

Počítače a počítačový hardware: všechny typy osobních počítačů (stolní, přenosný, do dlaně), součásti osobního počítače (monitor, tiskárna, mechanika, kabely, myš, klávesnice, atd.)

Poslouchání rádia/sledování TV na internetu: uživatel internetu sleduje rozhlasové resp. TV vysílání přímo na internetu. Důležitý rozdíl oproti stahování/přehrávání hudby, filmů, videa je v tom, že vysílání má nějaký řád, nějakou strukturu. Divák/posluchač nemůže libovolně ovlivnit vysílání. U stažení/přehrávání je zcela na vůli uživatele, co si z internetu stáhne.

Potraviny a potravinové doplňky, nápoje , jídlo: do kategorie patří všechno, co se konzumuje a pije a má charakter potravin, nápojů a výživových doplňků. Do této kategorie nepatří léky. Mezi potravinové doplňky patří vitamíny, minerální látky a různé podpůrné prostředky (např. pro růst svalů, regeneraci). Do kategorie patří taky objednávky hotového jídla nebo surovin přes internet (např. pizza).

Použití internetu ve vztahu k veřejné správě: zahrnuje hledání informací na webových stránkách veřejné správy, komunikaci s úřady přes internet a využívání on-line služeb nabízených veřejnou správou.

Pravidelný uživatel PC / internetu: je uživatel, který v posledních 3 měsících používal PC / internet alespoň jednou týdně

Přenosný počítač (notebook): je typem osobního počítače, který se dá bez problémů používat na různých místech – je lehký a malý. Přemisťovat se dá v aktovce. Dá se napojit na elektrickou síť, ale funguje i na baterie.

Připojení PC k internetu přes síť mobilního operátora: jedná se o připojení osobního počítače (nejčastěji notebooku) k internetu prostřednictvím sítě mobilního operátora. Osobní počítač se k internetu připojuje pomocí mobilního telefonu (resp. modemu, který je určen k připojení PC do sítě mobilního operátora). Webové stránky se zobrazují na monitoru osobního počítače. Připojení může být **vysokorychlostní (CDMA, EDGE, 3G/UMTS)** nebo **nízkorychlostní (GPRS)**.

Přístroje pro péči o tělo: viz. kosmetika

Sportovní potřeby: pomůcky, nářadí a technické vybavení pro sport – např. míče, rakety, chrániče, lyže, činky, kola atd. Do této kategorie patří i specifické oblečení a obutí, primárně určené pro konkrétní sport – např. boty na lyžování, oblečení na potápění, atd.

Stáhnutí formuláře z webových stránek úřadu: respondent otevře webové stránky úřadu a stáhne si z nich formulář, který ručně (nebo i na počítači) vyplní, ručně podepíše a doručí (osobně nebo poštou) úřadu. Formuláře jsou nejčastěji ve formátu PDF. Za stáhnutí formuláře se považuje i to, když respondent vyplní formulář přímo na www stránkách úřadu, následně si vyplněný formulář vytiskne, ručně podepíše a doručí (osobně nebo poštou) úřadu.

Stahování/přehrávání filmů, videa: uživatel internetu si stáhne film nebo video (může se jednat o celý film, krátký film nebo jenom o ukázkou filmu, kratičké video atd.) z internetu. Uživatel si může film přímo na internetu přehrát, tj. podívá se na konkrétní film, video přímo na internetu (neukládá film, video do svého počítače) nebo si film (video) stáhne a uloží do počítače. Není důležité jestli za stažený materiál platí nebo ne. Za stahování/přehrávání filmů, videa se pro účely tohoto šetření nepovažuje sledování televize na internetu (viz. poslouchání rádia/sledování TV na internetu).

Stahování/přehrávání hudby: uživatel internetu si stáhne hudbu (celou skladbu nebo dokonce album) z internetu. Uživatel si může hudbu přehrát přímo na internetu (neukládá skladbu do svého počítače), tj. poslechne si konkrétní skladbu (album) nebo si skladbu stáhne a uloží do počítače. Není důležité jestli za staženou hudbu platí nebo ne. Za stahování/přehrávání hudby se pro účely tohoto šetření nepovažuje poslouchání webového rádia (viz. poslouchání rádia/sledování TV na internetu).

Stolní počítač: klasický nepřenosný osobní počítač. Nejčastěji je umístěn na jednom místě a nepřenáší se.

Telefonování přes internet (např. skype): Jde o hovor zprostředkovaný přes mechanismus počítače a internetu. Nemyslí se tím telefonování pomocí telefonního aparátu a speciálního tarifu „Internet call“.

Uživatel internetu – jednotlivec, který použil internet v posledních 3 měsících

Uživatel osobního počítače – jednotlivec, který použil osobní počítač v posledních 3 měsících

Vyhledávání informací o studiu nebo o vzdělávacích kurzech: vyhledávání informací o školách, studijních programech, podmínkách studia, přijímacím řízení, vzdělávacích kurzech, atd.

Vyhledávání informací na webových stránkách úřadů: jedná se o vyhledávání jakýchkoliv informací na webových stránkách úřadů – respondent může hledat kontaktní informace, informace o řešení konkrétního problému, informace o obci/městě, plánech obce/města, zaměstnancích úřadu, poslancích zastupitelstva, úředních hodinách, může hledat vyhlášky, rozhodnutí, oznámení, atd.

Vyhledávání informací za účelem vzdělávání: vyhledávání informací přes internet, které mají souvislost se vzděláváním (např. vyhledávání odborných informací, článků atd.), přípravou do školy (např. hledání informací k řešení domácích úkolů, psaní samostatných prací, atd.). Jedná se o informace, které primárně slouží pro vzdělávání. Za vyhledávání informací za účelem vzdělávání se považuje i vyhledávání různých hesel a definic v on-line encyklopediích (např. Wikipedie).

Vyplnění a on-line odeslání formuláře: respondent formulář vyplní přímo na webových stránkách úřadu (správnost vyplnění je většinou kontrolována počítačem) a z webových stránek přímo odešle. V některých případech se vyžaduje i elektronické podepsání zasláného formuláře (elektronický podpis).

Vysokorychlostní připojení k internetu (ADSL, připojení přes kabelovou televizi, bezdrátové připojení, Wi-Fi, vysokorychlostní mobilní připojení, atd.): připojení umožňující vyšší přenosovou rychlost dat (144 kb/s a více).

Vysokorychlostní mobilní připojení(CDMA, EDGE, 3G/UMTS): Připojení počítače k internetu
VYSOKORYCHLOSTNĚ (144 kb/s a více) přes mobilní telefon – uživatel připojuje svůj počítač k internetu pomocí mobilního telefonu.

Účast na on-line vzdělávacím kurzu: jedná se o účast na kurzu přes internet. Účastník kurzu se připojuje ke kurzu prostřednictvím internetu.

Zdravotnické potřeby: viz. kosmetika

POUŽITÉ ZKRATKY A SYMBOLY

ICT	Informační a komunikační technologie
ČSÚ	Český statistický úřad
VŠIT	Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci (ČSÚ)
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil (ČSÚ)
GCE	maturitní zkouška (britský výraz)
ČR	Česká republika
(-)	daný jev (ukazatel) byl šetřen, ale nevyskytoval se
(.)	údaj s nízkou spolehlivostí
n.a.	jev (ukazatel) nebyl v daném roce šetřen